

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Проучване и анализ на прилаганите на местно и национално ниво методи, модели и добри практики свързани с политиките за нулеви отпадъци и разумните решения за разделно събиране на биоотпадъците и третиране на биоразградимите отпадъци

Проект № BG05SFOP001-2.025-0015, с наименование „Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на местната политика за нулеви отпадъци“ финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

www.eufunds.bg

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД.....	стр. 1
ДОБРИ ПРАКТИКИ.....	стр. 4
<i>Зелени събития.....</i>	<i>стр.4</i>
<i>Знанието е сила.....</i>	<i>стр.5</i>
<i>Зелени детски градини.....</i>	<i>стр.5</i>
<i>Земя за земя.....</i>	<i>стр.6</i>
<i>Кръгова икономика във Виена.....</i>	<i>стр.8</i>
<i>Рециклираният Бургас.....</i>	<i>стр.8</i>
<i>Повторна употреба на текстил.....</i>	<i>стр.10</i>
<i>Отличниците Свиленград.....</i>	<i>стр.11</i>
РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОВЕДЕНО АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ СРЕД ГРАЖДАНИТЕ.....	стр.13
ПРЕПОРЪКИ И ЕКШЪН-ПЛАН ЗА ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ ЗА ОБЩИНА БОЛЯРОВО.....	стр.21
<i>Препоръки за гражданско участие в община Болярово.....</i>	<i>стр.22</i>
<i>Сертифицирана Zero Waste Община.....</i>	<i>стр.24</i>
<i>Екшън-план за гражданско участие в общинските политики за управление на отпадъците.....</i>	<i>стр.26</i>
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	стр. 30

УВОД

Настоящото Проучване и анализ на прилаганите на местно и национално ниво методи, модели и добри практики, свързани с политиките за нулеви отпадъци и разумните решения за разделно събиране на биоотпадъците и третиране на биоразградимите отпадъци е изготвено по Проект № BG05SFOP001-2.025-0015, с наименование „Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на местната политика за нулеви отпадъци“ финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Проектът има за цел повишаване на гражданското участие в процесите на формиране, изпълнение и мониторинг на политика за нулеви отпадъци и законодателство, свързано с разумни решения за управление на биоразградимите отпадъци и биоотпадъците на територията на община Болярово чрез осъществяване на интегриран комплекс от дейности. С реализирането на проекта се цели подобряване на партньорското управление с гражданите и бизнеса чрез прилагането на добри практики и разумни решения за нулеви отпадъци и управление на биоразградимите отпадъци. Изпълнението на проекта ще спомогне повишаването на откритото и отговорно управление на администрацията чрез провеждане на широка информационна кампания и въвеждане на инструментариум за осигуряване на обратна връзка и оценка от страна на гражданите и бизнеса относно действията на община Болярово при провеждане на политиката за „нулеви отпадъци“.

Активното гражданско участие в обществения живот е мерило за състоянието и качеството на демократичните процеси в страната. Включването на гражданите във формирането, прилагането и наблюдението на публичните политики е от съществено значение за икономическото и социално развитие и благоденствието на едно общество. Затова е необходимо да се повиши интереса на гражданите към различните форми на гражданско участие. Това е възможно чрез ясни и прозрачни процедури, които да гарантират достъпа на гражданите до институциите, от една страна, а от друга чрез легитимно гражданско представителство в различни консултативни и контролни структури. От ключово значение е гражданското участие на всички нива на вземане на решения и изработване на публични политики, което е гарант за прозрачно и отговорно управление.

Този документ, изготвен по проект Проект № BG05SFOP001-2.025-0015 „Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на местната политика за нулеви отпадъци“, представя добри практики за разделно събиране и оползотворяването на отпадъците, както и примери за гражданско участие в процеса от страната и света. Представен е анализ на проведени анкети на територията на община Болярово и са изведени препоръки за действия относно управлението на отпадъците и гражданското участие в него.

Преди да се представят резултатите от проучването и анализа, трябва да се изведат няколко основни термина, свързани с отпадъците, които многократно ще бъдат засегнати в този документ:

- **Разделно събиране на отпадъци** - система от мероприятия за събиране на отпадъците от хартия, метал, стъкло, пластмаса, излязло от употреба електрическо и
- Проект № BG05SFOP001-2.025-0015, с наименование „Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на местната политика за нулеви отпадъци“ финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.*

електронно оборудване, батерии и други в специално обособени контейнери. Разделното събиране е основата за предотвратяване на попадането на опасни отпадъци в околната среда и спомага намаляването на въздействието на човека върху нея чрез повторно използване на суровините и материалите след тяхното рециклиране.

- **Рециклиране** - процес, при който отпадъците се преработват, позволявайки да се произведе суровина, която да бъде използвана за производство на нови продукти. Процесът на рециклиране допринася за спестяване на необработените суровини и намаляване на количествата отпадъци и замърсяване на околната среда, поради което технологиите за рециклиране са важни както във финансов, така и в екологичен аспект.
- **Компостиране** - естествен екзотермичен процес, представляващ контролирано разграждане на органични материали чрез аеробен или анаеробен биологичен процес, в резултат на който се получава хумусоподобен материал, наречен компост. Компостирането може да се извършва в домашни условия (на двор), като има три жизнени нужди: благоприятно съотношение въглерод-азот, адекватно количество кислород и достатъчна влажност. Основните ползи от компостирането са:
  - Намаляване на количеството отпадъци – според международните данни градинския боклук и храната, която изхвърляме се равняват на 28% от общия отпадък;
  - Намаляване на емисиите метан от сметищата – елиминира се анаеробния процес на разграждане, който се получава при биоразградимите отпадъци в сметища;
  - Подобряване на качеството на почвата и намаляване на ерозията - компостът съдържа три основни хранителни вещества, необходими на градинските култури: азот, фосфор и калий, а също така и други основни елементи като калций, магнезий, желязо и цинк. Изследванията показват способността на компоста да увеличава капацитета на почвата за задържане на вода, производителността и устойчивостта;
  - Спестяване на вода - капацитетът на почвата за задържане на вода се увеличава с добавянето на органична материя, като при всеки 1 процент увеличение на органичната материя в почвата ѝ помага да задържи 19 000 литра повече вода на декар;
  - Намалява личните хранителни отпадъци – стара храна или кори от плодове могат да бъдат компостиране.
- **Нулеви отпадъци** - Според международното обединение „Нулеви отпадъци“ (Zero Waste International Alliance), „Нулеви отпадъци е етична, икономическа, ефективна и визионерска пътеводна цел за промяна на навиците и начина на живот по подобие на устойчивите природни цикли, където всички отпадни материали са предназначени да служат като суровини за други процеси. Нулеви отпадъци има за цел проектирането и управлението на продукти и процеси по начин, който системно ограничава обема и премахва токсичността на отпадъците и материалите, като запазва и възстановява всички суровини, вместо да ги изгаря или погребва в сметища. Прилагането на подхода Нулеви отпадъци ще премахне изхвърлянето на земята, във водата или във въздуха на отпадъци, които са опасни за здравето на планетата, хората, животните и растенията.“

- **Кръгова икономика** - икономически подход, който се стреми да предотврати отпадъците, като максимизира използването на суровини или енергия. Кръговата икономика е проектирана като алтернатива на линейния модел на „вземете, използвайте / консумирайте, изхвърлете“ и го разглежда като разточителен модел, основан на използването на големи количества материали, пренебрегвайки тяхната (бъдеща) наличност и ефектите от тяхното потребление и изхвърляне. Предположението, лежащо в основата на кръговата икономика, е, че поради окончателността на ресурсите на Земята линейният модел не е устойчив.

ДОБРИ ПРАКТИКИ

Този раздел представя добри практики от страната и света по отношение на събирането на отпадъци, рециклиране, компостиране, изготвяне на политики за управление на отпадъците и гражданското участие в тях.

„Зелени събития“ – пакет от мерки по програмата за превенция на отпадъците във Виена, Австрия

Общинската администрация на град Виена, Австрия провежда образователно информационна кампания за повишаване на осведомеността на гражданите по темата за превенция на отпадъците.

Пакетът от мерки „Зелени събития“ описва серия от действия, предприети за превенция генерирането на отпадъци по време на публични събития във Виена. Освен задължителното използване на чинии и съдове за многократна употреба, съгласно Наредбата на община Виена за управление на отпадъците за повечето публични събития, платформата „ЕкоСъбитие“ („ОкоEvent“ <https://www.oekoevent.at/>) предоставя информация, съвети и консултации за организиране на събития, в които са взети предвид примери и практики за опазване на околната среда.

Допълнително община Виена предоставя прибори и сервиси за храна и напитки за многократна употреба, които, могат да бъдат наети безплатно чрез платформата. Провежданите на територията на общината събития, които покриват списък с критерии получават съответното обозначение „еко събитие“ или дори „еко събитие +“. Тези събития се публикуват онлайн и получават допълнителни популяризиращи ги материали, които могат да се покажат или разпространят там и могат да се обявят за „Зелено събитие“.

Друга мярка е активното участие на община Виена в мрежата „Зелени събития - Австрия“, в колаборация с другите австрийски федерални провинции и с Федералното министерство на околната среда, осигуряваща трансфер на знания. Чрез тази мрежа добрите практики в един район много бързо достигат до други и могат да бъдат имплементирани чрез трансфер на „ноу-хау“.

Община Виена провежда множество информационни кампании, с цел разпространение на знания за задължително използване на системи за многократна употреба по време на публични събития. При организация на събития с над 2000 души е задължително организаторите да представят план за управление на отпадъците по време на събитието, като от общината се организират проверки през времетраенето му с цел контрол. Целта на тази добра практика е подобрене превенцията в генерирането на отпадъци по време на публични събития.

„Знанието е сила“ – осведомяване на гражданите на Рим

През 2015 г. община Рим, Италия стартира инициатива за повишаване знанието относно системата за събиране и управление на отпадъци в града. За целта са финансирани образователни курсове в средните училища, в които учениците научават за ползите от повторната употреба на отпадъците, рециклирането и намаляването им. Целта е чрез ангажирането на учениците с тях да се включат техните учители, родители и най-близко им обкръжение. По този начин ще се повиши осведомеността и ще се изградят навици за намаляването на отпадъците, рециклирането им и повторната им употреба с цел достигане на „нулеви отпадъци“.

Формални цели на инициативата са:

- постигане на по-голяма осведоменост за функционирането на системата за разделно събиране на отпадъци, за съоръженията, използвани за събиране и управление на отпадъците, и подчертаване на потенциала и възможностите в този сектор;
- насърчаване на поведение, позволяващо по-добро количествено и качествено събиране на отпадъци, например събира не на отпадъци от „врата на врата“;
- насърчаване на организация в местните общности, ориентирана към намаляване на отпадъците, тяхната повторна употреба и рециклиране; значително възстановяване на материали; постигане целта за „нулеви отпадъци“.

Осведомяването на учениците относно вредата от отпадъците върху околната среда и все по-иновативните възможности за рециклирането и повторната им употреба в периода, в който децата изграждат своите навици е много добро решение от страната на общината. Това е най-подходящият момент, защото в тийнейджърска възраст може от една страна да се осмисли информация, представена научно и статистически и тя да предразположи ученика да си даде сметка относно важността на опазването на околната среда и „малките“ неща, които могат да се направят с цел предотвратяване на замърсяването. След като подрастващото поколение е осведомено относно постигането на стратегията за „нулеви отпадъци“, то от една страна ще повлияе на своето обкръжение, а в последствие и на последващото поколение.

„Зелени детски градини“ – много кратна употреба на посуда в детските заведения в България

В предходната добра практика бе посочена важността на това подрастващите да са запознати с важността от опазване на околната среда, а в настоящата „зелената идея“ е отнесена още към децата от най-ранна възраст. Въпреки че на възраст до 7 години, едва ли децата могат да осъзнаят отговорността, която е редно да поемат спрямо природата, тази „иновация“ в детските градини в България води не само до екологични, а и до икономически изгоди.

Всички детски градини на територията на община Варна са заменили пластмасовите чаши за еднократна употреба с метална инксова посуда. Всяко дете разполага със своя чаша с определена картинка с цел разпознаването ѝ. Според Наредба 3 за здравните изисквания към детските градини, такива чаши трябва да бъдат измивани веднъж дневно в края на работния ден, което не увеличава много разходите за ток, вода и труд.

Проект № BG05SFOP001-2.025-0015, с наименование „Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на местната политика за нулеви отпадъци“ финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Изчислено е, че в една група от детска градина се използват между 150 и 300 пластмасови чаши дневно, а годишният разход за една средноголяма градина е около 5000 лв. По примера на иноваторите от община Варна детски заведения от София, Благоевград, Пазарджик, Търговище, Елин Пелин, Перник и Чепеларе са заменили пластмасовите чаши с метални. Според Обществения център за околна среда и устойчиво развитие, само в тези 19 детски градини за година и поливна са спестени 2 млн. пластмасови чаши, което се равнява на разход от 60 000 лв. и еквивалентно на 7 тона нерещиклируема пластмаса.

„Земя за земя“ – междуобщинска инициатива за компостиране в Португалия

В Португалия е създадено междуобщинско управление на отпадъците в Голямо Порто (LIPOR <https://www.lipor.pt/en/>), като са включени 8 общини, в т.ч. Еспиньо, Гондомар, Мая, Матосиньош, Порто, Повоа де Варзим, Валонго и Вила до Конде. Тези 8 общини генерират около 500 000 тона отпадък годишно, в резултат на което разходите по събирането, транспортирането и обработването му са изключително високи, не само финансово и екологично. Анализите показват, че около 40% от боклуците са органични, което позволява повторното им използване чрез домашно или общностно компостиране. Така, обединението LIPOR стартира проекта „Земя за земя“ (Terra a Terra), който има за цел да насърчава домашното компостиране в къщите, многофамилните сгради и частните и обществени институции с цел намаляване на отпадъците на територията на общините, намаляване на въздействието върху околната среда и подобряване качеството на живот.

Обединение LIPOR помага да се изградят площадки за компостиране в жилищни зони, като за целта предоставя контейнери за компостиране за всички къщи, които имат двор и се намират на територията на някоя от осемте общини и допълнително предоставят възможност да се научи повече за компостирането чрез участие в учебни практики. Домашното и общностното компостиране се счита, че дава възможност за намаляване на органичния отпадък с около 423 кг годишно за всяко „компостиращо“ лице. Следователно, с 13 905 включили се в проекта лица, е възможно да се постигне редуциране на органичния отпадък с около 5886 тона на година. Официалната цел на проекта е да насърчи домашното компостиране в многожилищни сгради, в къщи и в обществени и частни институции с цел намаляване на органичните отпадъци.

Проектът е изцяло финансиран от общините от LIPOR и участието не изисква никакви граждански такси. Общините закупуват контейнери за компостиране (компостери) и координират целия проект, включително провеждайки курсове за повишаване на осведомеността сред гражданите и курсове по компостиране и наблюдение. Пилотно проекта започва в тестова зона през 2007 г., а през следващата вече се осъществява във всяка една от осемте общини.

Населението на участващите общини е насърчено да се включи в инициативата чрез популяризиране на курсовете по компостиране. При желание за участие всеки гражданин задължително преминава задължителен курс по компостиране и след него, ако има къде да постави контейнер за компостиране, на него или на нея се предлага възможността да участва в проекта „Земя за земя“ и да получи компостера, напълно безплатно, като получава дистанционна или подкрепа на място при възникнали проблеми. Когато участник няма подходящо място, където да разположи контейнера, се извършва общностно компостиране, което се осъществява чрез поставяне на контейнер на обществено място (парк или градина) или в споделени дворове. Един човек е определен за „отговорник по компостирането“ и той/тя отговаря за компостиращия процес.

Реализирането на домашно или общностно компостиране, особено в градските зони на общините от LIPOR се оказва предизвикателство, предвид че към датата на стартиране на проекта не са били изградени нужните нагласи сред гражданите в осемте общини. Така LIPOR провежда множество кампании за повишаване осведомеността, в които показва ползите от домашното компостиране, за да се увеличи броя на раздадените контейнери и да се оцени въздействието от гледна точка на количествата получен отпадък в инсинератора на LIPOR. Чрез популяризиране на проекта се разпространи концепцията за домашно компостиране, и въпреки че не всички хора имат условия да участват в проекта, те са информирани за него и за ползите от компостирането от гледна точка на управлението на отпадъците и последствията за околната среда.

Въпреки че домашно компостиране се е извършвало и преди стартирането на проекта на LIPOR, то той предлага иновативен подход, а именно цялостният подход, асоциирането на общините за по-лесно прилагане на практиката, и методите, използвани за обучение на гражданите. В анализите си за проекта LIPOR изтъква като основни фактори за успех предоставянето на гражданите възможност да научат за компостирането чрез курсове; насърчаваното редуциране на централното събиране и обработка на органични отпадъци, намалявайки въздействието върху околната среда и подобряване качеството на живот; изграждане на зони за домашно компостиране и предоставянето на компостери; цялостната подкрепа на гражданите, предприятията и училищата.

Резултатите по проекта отчитат, че са раздадени 13 905 компостера (най-малко по 1 за домакинство или институция) и са изградени 75 общностни зони за компостиране. Седем години след стартирането на проекта и около шест след цялостната му имплементация, данните показват, че средно един компостер може намалява органичния отпадък с 423.3 кг., което сумарно е намаление с около 5886 тона годишно, което води до превенцията на 1237 тона CO₂ годишно.

„Кръгова икономика във Виена“

Добра практика в процеса по управление и оползотворяване на отпадъците от австрийската столица Виена отново попада в документа. Концепцията е, че отпадъците на територията на Виена трябва да се оползотворяват във Виена и управлението на биоотпадъците е разделено в три основни стълба – компостиране, анаеробно разграждане и изгаряне на биомаса.

Компостирането във Виена от своя страна е разделено в три етапа, а именно:

1. Компостиране – През 1991 г. е изградено съоръжение за компостиране с площ от 5.2 ха на комуникативно място близо до фермите с капацитет за третиране от 150 000 т/год. и произведен компост – 50 000 т/год.
2. Оползотворяване на компоста – концепцията е „компост за всички“, като произведения компост се предоставя на домакинства, производители на почвена среда и изследователска дейност, като огромните количества компост допринасят за подобряване качеството на почвата и подпочвените води.
3. Информирание на гражданите относно ползите от компостирането и представяне на резултати, свързани с опазване на околната среда, с цел насърчаване на гражданите да компостират своите биоотпадъци.

Анаеробното разграждане на биоотпадъците във Виена се извършва в съоръжение за производство на биогаз. То е въведено в експлоатация през 2007 г. с капацитет на 34 000 т/год. Чрез мокро разграждане там се третират твърди и течни отпадъци (категория 3), което води до производство на почти 7 000 КВт и спестяване на около 6 000 т. еквивалент на CO₂. Изгарянето на биомасата във Виена се извършва в съоръжението „Виена-Симеринг“. То е въведено в експлоатация през 2006 г. с капацитет на 620 000 м³/год. Произвежда се електрическа и топлинна енергия и се спестяват около 7 200 т. еквивалент на CO₂.

Общината е провела изключително подробна разяснителна кампания какви видове биоотпадъци трябва да бъдат изхвърляни на определените за това места. Обществото е запознато кои биоотпадъци са подходящи за компостиране и изхвърля само тях на определените за това места, а това са зелени и биоотпадъци, растителни и кухненски отпадъци, като използването на полиетиленови торбички (дори и биоразградими) е абсолютно забранено. На територията на общината има обособени 19 на брой площадки за събиране на храсти, клончета, коледни елхи или допълнителна зеленина в торби с цел трансфера им към съоръжението за компостиране.

„Рециклираният Бургас“

В Бургас хората могат да изхвърлят боклука си по четири начина – в цветните контейнери за рециклиране, в сивите контейнери за смесени отпадъци, в подземни контейнери и в мобилни контейнери за разделно събиране. Отпадъците от тези контейнерите с изключение на цветните се транспортира до депо в с. Братово.

Събирането на цветните контейнери за рециклиране става по график, като на събиращия камион е упоменато какъв е типа боклук, който ще се събира в конкретния ден. Боклукът се транспортира в сепарираща станция в гр. Каблешково. Камионът преминава през кантар и товарът се изсипва в хале. Боклуците преминават през поточна линия, където първо се

Проект № BG05SFOP001-2.025-0015, с наименование „Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на местната политика за нулеви отпадъци“ финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

отделя замърсен и битов отпадък, който не е годен за рециклиране. Данните показват, че в контейнерите за стъкло „чистотата“ е 96%, в тези са хартия и картон – 90%, а в тези за пластмаса около 60%.

Боклукът от сивите контейнери минава през раздробяващи барабани и после през поточна линия, на която се отсяват годните за рециклиране отпадъци. В този боклук, обаче, по-голямата част от пластмасата е негодна за рециклиране, а хартията от общия боклук е напълно негодна за рециклиране.

При подземните контейнери периодично се сменят клетките, за да не се смесват различните видове боклуци. След събирането, боклукът преминава през поточна линия, където се разделя по видове, балира се и се изпраща за рециклиране.

Мобилните центрове се обслужват от един камион, който събира само по един тип отпадък на ден, с което се елиминира смесването на различни типове боклук. Така предадените в мобилен център отпадъци имат 100% чистота и директно се изпращат за балиране и рециклиране.

Предвид гореизложеното става ясно, че в нито един от четирите вида контейнери на територията на Бургас боклукът не се смесва с друг при транспортиране. Данните, обаче, показват и, че само 1% от общия боклук на територията на общината се изхвърля разделно. Това е в резултат на масовата незаинтересованост и неосведоменост на гражданите относно темата за опазването на околната среда. В Бургас съществуват граждански организации, целящи повишаване на осведомеността и отговорността сред гражданите и най-вече сред деца и подрастващи. Пример за такава организация е „Бургас Рециклира“, които масово работят с ученици с цел показване на ползите от разделното събиране на отпадъците, рециклирането им и опазването на природата.

Местната администрация на Бургас също е много активна в темата за опазване на околната среда през последните години. От 2019 г. с решение на общинския съвет е разработен план за ограничаване на употребата на пластмасови продукти за еднократна употреба в сградите и помещенията, в които се извършват дейности на общинския съвет и администрация, общинските предприятия и частни предприятия с общинско участие.

След успешното имплементиране на тази практика в общинските сгради, община Бургас налага забрана за отделни изделия като сламки, пластмасови торбички, определени опаковки и др. при провеждане на обществени събития на територията на общината. Тази инициатива е тясно свързана с информиране на обществеността чрез въпросници, брошури, писма, надписи, лепенки и доброволци, като всички тези похвати целят достигането на информацията до максимален брой граждани и подтикването им към съпричастност в инициативата.

„Повторна употреба на текстил“

Набираща добра практика в последните години в България е разполагането на контейнери за събиране на текстил. Пилотните проекти са на територията на Столична община, община Стара Загора и община Бургас. Концепцията е гражданите да не изхвърлят своите стари дрехи и обувки в контейнерите за битови отпадъци, а да използват специалните такива за текстил.

Тази система е внедрена като част от по-голямата за сметосъбиране и сметоизвозване, за да осигури на гражданите възможност да покажат своята екологична отговорност и да се освободят напълно безвъзмездно от своите ненужни дрехи в синхрон с добрите европейски практики. Целта е да се премахне практиката старите дрехи и обувки да се изхвърлят в контейнерите за общия боклук или да се оставят в непосредствена близост до тях.

Контейнерите са ясно обозначени с надпис "ДРЕХИ И ОБУВКИ". В тях могат да се поставят дрехи, обувки, чанти, колани и домашен текстил. Върху контейнерите са написани инструкции за използването им и номер за връзка при необходимост от допълнителна информация.

Акцентът на тази добра практика е цялото количество събрани дрехи, обувки и текстил да се подложи на повторната употреба и материалното оползотворяване. Залага се на високото екологично съзнание на гражданите, които желаят не просто да се избавят от нежелани отпадъци, а да оползотворят материали, от които не се нуждаят.

При стартирането на пилотните проекти са разработени листовки, в които по достъпен и понятен начин идеята е разяснена на гражданите. Информационната кампания показва на гражданите, желаещи да ползват контейнерите, че трябва да поставят ненужните вещи самостоятелно в полиетиленови торби, за да ги подготвят за последваща повторна употреба или материално оползотворяване. Разчита се на осъзнаването на факта, че в противен случай вещите ще бъдат изхвърлени и ще замърсят допълнително околната среда, ако бъдат изгорени или депонирани.

От стартирането на пилотните проекти през 2018 г., резултатите са изключително обнадеждаващи, като броят на поставените контейнери в пилотните общини е многократно увеличен. Към настоящия момент на територията на България наличните контейнери за текстил са 112 бр. в София, 19 бр. в Бургас, 12 бр. в Стара Загора, 5 бр. във Варна, 5 бр. в Благоевград, 5 бр. във Велико Търново, 5 бр. в Добрич, 3 бр. в Поморие, 3 бр. в Ботевград, по 2 бр. в Балчик, Каварна и Свиленград и по един контейнер в Аксаково, Белослав, Ветрино, Аврен и Шабла. Допълнително предвид големия успех на контейнерите за текстил в София, Столична община предлага и безплатно събиране по домовете, ако в района няма поставен контейнер и количеството е над 10 кг.

„Отличниците Свиленград“ – първата българска община на картата на Zero Waste Europe

Община Свиленград определено трябва да бъде посочена за пример в мерките за разделно събиране, рециклиране и гражданско участие в сферата на отпадъците. Напредъкът на общината в процеса по управление на отпадъците я прави първата българска община на картата на Zero Waste Europe (<https://zerowasteurope.eu/>), като до 2025 г. общината трябва да изпълни поетите ангажименти за получаване на престижния сертификат.

През 2017 г. служители на община Свиленград провеждат работно пътуване до Капанори, Италия с цел обмяна на опит и заимстване на добри практики от първата община с „нулеви отпадъци“ в Европа. По-късно през годината с подкрепата на Екопак Свиленград пилотно стартира проект за разделно събиране на хартиени и пластмасови опаковки директно от домовете на хората, като за целта са предоставени 100 броя жълти кофи за разделно събиране, обхващайки домакинствата на осем улици. Така жителите на града биват улеснени в разделянето на сухите отпадъци още на мястото на тяхното генериране.

Поради добрите резултати през 2018 г. общината разширява обхвата и раздава 1000 индивидуални контейнера на домакинства за разделно събиране на пластмаса, хартия и метал. Налага се установен график и всяка от включените къщи изнася на улицата контейнера си в определения ден. Предвижда се 100% от еднофамилните жилища да бъдат обхванати от тази система. През същата година се сформира Обществен съвет за Нулеви отпадъци, в които членуват 20 активни граждани, представители на училища, читалища, пенсионерски клубове, бизнеса, полицията, ромския квартал, както и от еко отдела на общината и общински съветници. Благодарение на работата на този съвет се изготвя подългосрочна и мащабна стратегия за събирането на отпадъци през следващите години.

През 2019 г. започва и събиране на рециклируеми отпадъци от търговските обекти. Преди стартирането на тази инициатива общината провежда анкета сред бизнеса как ще е най-удобно да се случва събирането, за да може системата да работи ефективно. По график камион на Екопак събира най-вече хартия, но и стъкло и пластмаса 2 пъти седмично в центъра, веднъж в другите части на града, или общо от около 180 обекта. Още през първите две седмици се събират почти 5 тона хартия. Най-големите обекти, които изхвърлят повече, сами предават тези отпадъци на общинската площадка в града. На тази площадка е налична преса за хартия, с цел оптимизация на мястото за съхранение преди транспортирането за рециклиране. Планирано е и изграждането на център за поправка и повторна употреба, по пример на община Капанори, Италия.

Допълнително, на 3 места в града пред многофамилни жилищни сгради са направени и оградени „екокътове“ с кофи за разделно събиране, в които всеки живеещ в блоковете може да влезе със специален чип. Всеки кът струва около 3000 лв. Планът е такива кътове да бъдат изградени и в селата.

Като район с традиции в текстилната индустрия, гражданите на Свиленград планират да въведат и добро разделно събиране и повторна употреба на дрехите, които изхвърлят. Идеята е да се правят периодични кампании и дрехите да се съхраняват в пенсионерския клуб, където възрастните хора да им дават нов живот – годните за употреба да се даряват, а другите да се рециклират чрез шиене и плетене.

Всички тези добри практики са част от „Плана за нулеви отпадъци“ на Обществения съвет, които заявяват, че общината няма да подкрепя проекти за изгаряне на отпадъци, а ще инвестира в намаляването на отпадъците, рециклирането и компостирането. Последващите планирани стъпки са за изграждането на компостираща инсталация и домакинствата да получат контейнери за хранителни и растителни отпадъци.

В началото на 2022 г. община Свиленград подписа Договор за сертифициране на община с нулеви отпадъци, ангажирайки се, че до 2025 година ще въведе необходимите мерки, които ще ѝ позволят да получи сертификата за община с нулеви отпадъци от Европейската организация за нулеви отпадъци и нейния обучителен център със седалище в Брюксел (Zero Waste Europe и Mission Zero Academy).

За получаване на сертификата за Нулеви отпадъци, Община Свиленград се е ангажирала да работи за постепенно намаляване отпадъците, които се изпращат за изгаряне и да внедрява устойчиви алтернативи на изгарянето на отпадъци. Основна цел на сертифицирането е постигането на 90% предотвратяване, повторна употреба, рециклиране, компостиране на твърдите битови отпадъци, така че не повече от 10% да остават за депониране. Така се изпълнява едно от най-тежките за българските общини задължителни общоевропейски цели за отпадъците до 2035 г. Освен това до 2025 г. общината ще трябва да достигне до не повече от 99 кг годишно нерестициклирани отпадъци на жител.

На фона на повечето общини в България, постиженията на община Свиленград са изключителни. Според кмета на общината постигнатият успех в сферата на намаляване на отпадъците е „плод на непрекъснатата работа на администрацията и комуникация с гражданите и бизнеса“. Това е един нагледен пример, че няма как да се постигне успехи в определена сфера с обществено значение без гражданско участие в нея.

РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОВЕДЕНО АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ СРЕД ГРАЖДАНИТЕ

Изпълнението на Дейност „Проучване и анализ на прилаганите на местно и национално ниво методи, модели и добри практики свързани с политиките за нулеви отпадъци и разумните решения за разделно събиране на биоотпадъците и третиране на биоразградимите отпадъци“ включваше провеждането на анкета, ориентирана към представители на публичната администрация, институциите и организациите, отговорни за цикъла по управление на отпадъците на местно ниво, в т.ч. структурите, свързани със сметосъбиране, сметоизвозване, оползотворяване, повторно използване на отпадъка, както и към обществеността – НПО, граждани, бизнес. Анкетата бе попълнена от 76 респондента от таргет групите. В следващия раздел са представени и обобщени данните от тези анкети.

Въпрос 1: „Какви са основните отпадъци, които генерирате във вашето домакинство/ стопанство?“

Деветдесет и един процента от анкетираните посочват битовите отпадъци като основни, докато останалите 9% индикират, че това са биоотпадъци.

Въпрос 2: „Събирате ли разделно отпадъците?“

Резултатите показват, че 22% от анкетираните събират разделно своите отпадъци, а 78% не. Предвид че 9 от всеки 10 анкетираните генерират главно битови отпадъци, фактът че над 20% от анкетираните събират разделно своите боклуци, още в началото на анкетата показва, че сред жителите на община Болярово се наблюдава отговорност към „правилното“ събиране на отпадъци и желание за подобряване на околната среда.

Въпрос 3: „Какво би ви мотивирало да събирате и изхвърляте разделно отпадъците?“

Събраните данни по Въпрос 3 са представени в Графика 1:

Графика 1: Какво би ви мотивирало да събирате и изхвърляте разделно отпадъците?

Над 80% от респондентите декларират готовност за разделно събиране и изхвърляне на отпадъците, като 62% от анкетираните посочват, че за да го правят трябва да има достатъчно контейнери за разделно събиране, като явно към настоящия момент те са недостатъчно или не са удобни за всички жители на общината. На база резултатите от анкетата, може да се заключи, че при разполагане на достатъчен брой контейнери за разделно събиране на отпадъците, то по-голямата част от населението ще започне да ги използва, което би накарало и тези 7% от анкетираните, които очакват разделното събиране и изхвърляне да се прави от всички, да се включат в процеса. Това би довело до почти 100% разделно третиране на отпадъците на територията на общината според данните от анкетата.

Въпрос 4: „Компостирали ли сте някога/компостирали ли в момента отпадъците си?“

Отговорите на Въпрос 4 са представени в Графика 2:

Графика 2: Компостирали ли сте някога отпадъците си?

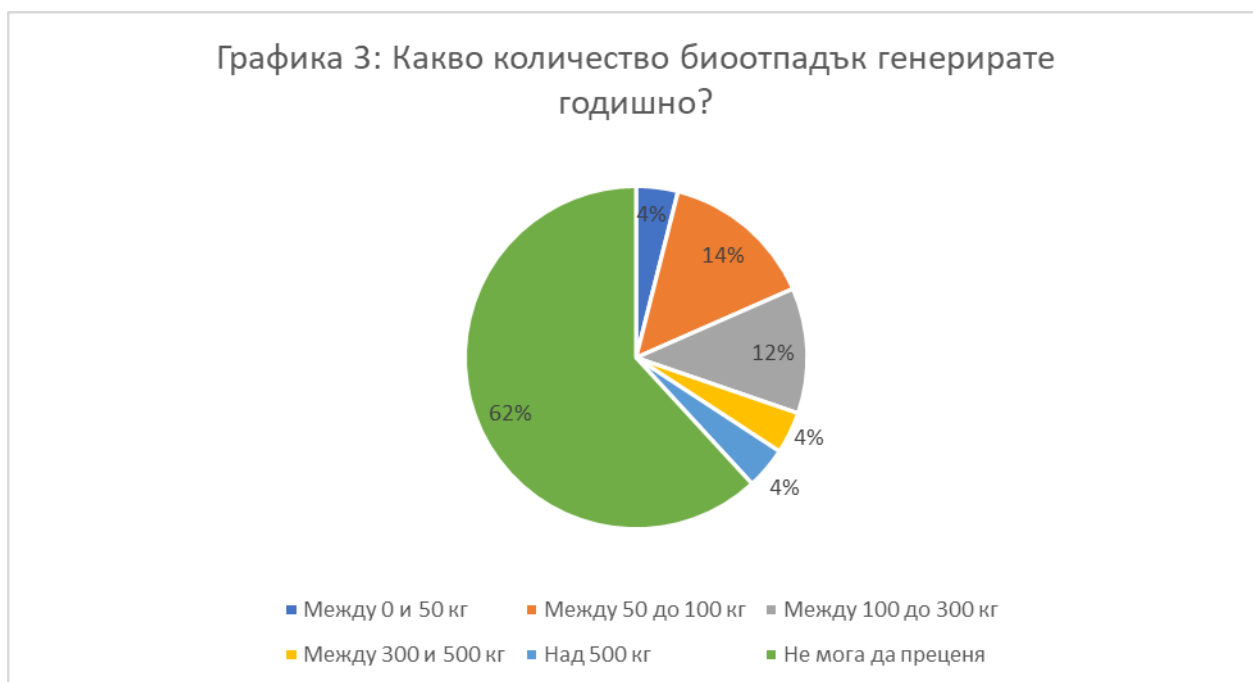

Данните показват, че 80% от анкетираните никога не са компостирали отпадъците си, което по никакъв начин не е изненадващо, предвид ниската популярност на този процес в България и особено в малките населени места. Прави впечатление, че 16% от анкетираните не са отговорили на този въпрос, което може да се тълкува като незнание какво означава компостиране.

Въпрос 5: Какво количество биоотпадъци генерирате средногодишно?

Отговорите на Въпрос 5 са представени в Графика 3:

Въпрос 6: „Какво се случва в момента с биоотпадъците, които генерирате във вашето домакинство/стопанство?“

Отговорите на Въпрос 6 са представени в Графика 4:

Почти 80% от анкетираните изхвърлят биоотпадъците си заедно с битовите такива. Други 13% не са отговорили на този въпрос, което може да се тълкува, че шансът тези хора да изхвърлят боклуците си разделно или да ги компостират е почти нищожен. Под 10% изхвърлят отпадъците си по екологичен начин, което може да се отдаде на ограничените възможности за разделно събиране и изхвърляне.

Въпрос 7: „Кои според вас са ползите от компостирането на биоотпадъци?“

Отговорите на Въпрос 7 са представени в Графика 5:

Над една трета от анкетиранияте заявяват, че не могат да преценят какви са ползите от компостирането на биоотпадъците. Това показва, че тези хора не са запознати с думата „компостиране“. 64% от респондентите показват, че дори и да не са запознати с процеса на компостиране, те са наясно, че той се извършва с цел опазване на околната среда. На база тези резултати е добра идея да се проведе информационна кампания на територията на община Болярово, с която да се запознаят жителите с процеса на компостиране и ползите му, като това ще доведе до по-голяма гражданска отговорност, която не изисква голямо усилие от страна на хората и бизнеса.

Въпрос 8: „Ако не компостираме, бихте ли започнали да компостираме биоразградимите отпадъци, които генерираме?“

Отговорите на Въпрос 8 са представени в Графика 6:

Почти 80% от анкетираните декларират готовността си да започнат да компостираме. Това е едно много добра база за начало, като за жителите на община Болярово трябва да се създадат необходимите условия, улесняващи участието им в процесите. Тези 12%, които не отговарят на този въпрос в анкетата са част от тези, които в предходния въпрос не могат да преценят ползите от компостирането. Посочената по-горе информационна кампания би променила мнението на тези хора и те най-вероятно биха постъпили екологично отговорно.

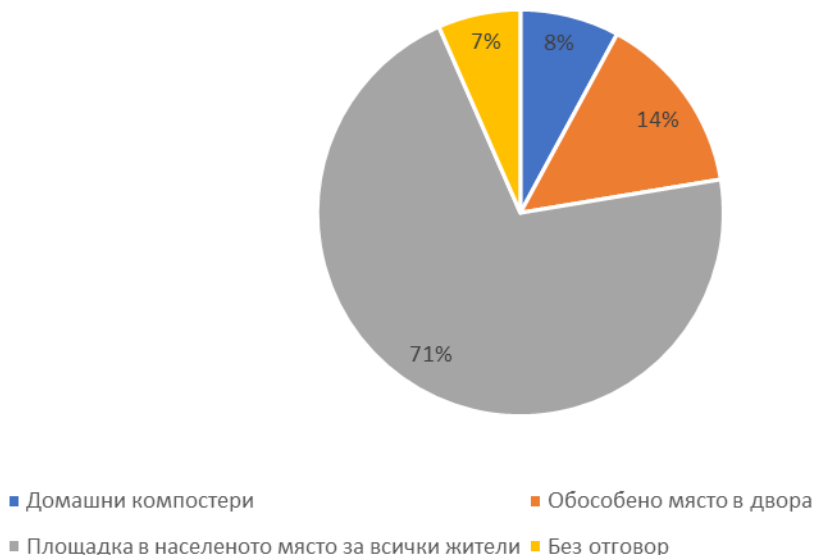
Въпрос 9: „Какъв би бил предпочитания начин за компостиране?“

- А) домашни компостери
- Б) обособено място в двора
- В) площадка/и в населеното място, където да се третираме биоотпадъците на всички жители“

Отговорите на Въпрос 9 са представени в Графика 7:

Графика 7: Какъв би бил предпочитания начин за компостиране?

Над 70% от анкетираните посочват, че площадка/и в населеното място биха били предпочитания начин за компостиране. При наличието на такива, шансът те да се използват и от респондентите избрали някой измежду другите 2 възможни отговора е изключително висок. Отново прави впечатление, че липсват отговори на този въпрос и в случая това е в 14% от анкетите, като това са част от анкетираните, които не знаят какви са ползите от компостирането. В хипотезата на провеждане на горепосочената информационна кампания и обособяването на площадка/и в населеното място, то вероятността почти цялото население на община Болярово да започне да компостира отпадъците си е много голяма.

Въпрос 10: „Знаете ли какво е „кръгова икономика“?“

Отговорите на Въпрос 10 са представени в Графика 8:

Анкетата показва, че 41% от респондентите не знаят какво означава „кръгова икономика“, а за тези 17%, които заявяват, че знаят, данните не могат да се считат за достоверни. Четиридесет процента от анкетираните описват в отговор на този въпрос какво разбират, когато чуят „кръгова икономика“, което показва, че са запознати до някаква степен с концепцията. Точно заради тези по-изчерпателни отговори, не можем да сметем, че седемнадесетте процента от респондентите, отговорили с „Да“, знаят какво наистина означава термина. Препоръчва се провеждане на информационна кампания на територията на община Болярово, която да запознае жителите с основните концепции на кръговата икономика, като информираността ще улесни включването в процесите по опазване на околната среда.

При разглеждане на анкетите по полове се установява, че при мъжете 14.3% събират отделно отпадъците си, като това е и процентът на тези, които компостират. Под една четвърт от анкетираните мъже заявяват или показват чрез обяснение, че знаят какво значи „кръгова икономика“. При жените резултатите са по-обнадеждаващи, като 21.8% от тях събират отделно боклуците си и 16.4% компостират. Над половината от тях показват, че разбират термина „кръгова икономика“ – 54.5%. Прави впечатление, че нито един от анкетираните пенсионери не знае какво означава „кръгова икономика, не събира отделно боклука си и не компостира.

ПРЕПОРЪКИ И ЕКШЪН-ПЛАН ЗА ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ ЗА ОБЩИНА БОЛЯРОВО

Препоръките и екшън-плана за подобряване на средата за гражданско участие са изготвени като част от Дейност 1 по Проект № BG05SFOP001-2.025-0015, с наименование „Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на местната политика за нулеви отпадъци“ финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Целта на проекта е да повиши сътрудничеството между администрацията, гражданите и бизнеса, да създаде условия за успешно партньорство при формиране и прилагане на публични екологични политики, както и да допринесе за открито, прозрачно и отговорно управление на политиките за нулеви отпадъци и разумните решения за разделно събиране на биоотпадъците и третиране на биоразградимите отпадъци в община Болярово. В рамките на проекта са проведени редица проучвания и анализи на гражданската ангажираност в процесите на управление и мониторинг на политиките към нулеви отпадъци и са разгледани качествени решения за събиране и третиране на биоотпадъците. Други цели на проекта са да повиши гражданското участие в местните екологични политики и доверието към работата на местната администрация.

За целите на настоящия доклад, проучихме и анализирахме резултатите от 76 анкети на граждани в община Болярово, чиято цел е да представи ясна картина за осведомеността и склонността на жителите за осъществяване на политики към нулеви отпадъци, свързани с разделното събиране и компостирането.

Анализът и препоръките, в този документ, имат за цел да подобрят средата за гражданско участие в политиките по управление на отпадъците, да предложат мерки за преминаване към нов системен подход, а именно нулеви отпадъци. Нулевите отпадъци са нов начин за разглеждане на потока с отпадъците, което налага преди всичко промяна в мисленето. Вместо употребения материал да се разглежда като отпадък, който се нуждае от депониране, изхвърлените материали се приемат за ценен ресурс, което е предпоставка за осигуряване на устойчиво управление на материалите в процеса на производство.

Водещата цел при разработването на препоръките за подобряване на средата за гражданско участие и подхода за нулеви отпадъци е да насърчи включването на гражданите, бизнеса, неправителствените организации и медиите в процеса на формулиране на политики и вземане на решения на местно ниво в сферата на управлението на отпадъците.

ПРЕПОРЪКИ ЗА ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ В ОБЩИНА БОЛЯРОВО

Чрез провеждането на анкети сред гражданите по безспорен начин се имплементира добре известна и утвърдена форма за участие на гражданите в процеса на мониторинг на политики и законодателство, упражнявани от местната власт. Целта на прилагането на тази форма на гражданско участие е да се повиши прозрачността, публичността, отчетността, доверието от страна на гражданите и бизнеса за създаване на открито и отговорно управление.

За тази цел в рамките на Проект № BG05SFOP001-2.025-0015, с наименование „Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на местната политика за нулеви отпадъци“ се изготвиха и попълниха 76 анкети в община Болярово, които имат за цел да предоставят информация за осведомеността на гражданите и публичната администрация върху системата за управление на отпадъците. Чрез включването на гражданите в управлението на тези процеси се изграждат стабилни взаимоотношения между публична администрация, гражданския сектор и бизнеса.

В резултат на проведените анкети, чиито резултати са детайлно представени в предходния раздел, могат да се отличат следните заключения:

- Недостатъчна материална обезпеченост на общинското звено, отговорно за управлението на отпадъците в общината – в т.ч. съдове за отпадъци, честота на сметосъбиране и сметоизвозване, и др.;
- В резултат на проведените анкети се установява 80% -ва подкрепа за въвеждане на организирана система за разделно събиране на отпадъците;
- Във връзка с горния резултат, 60% посочват, че биха изхвърляли отпадъците си разделно, ако има достатъчно контейнери за тези цел;
- 90% от анкетираните посочват битовите отпадъци като основни в тяхното домакинство;
- Почти 80% от респондентите декларират готовността си да започнат да компостираат.
- Над 50% от анкетираните не са информирани относно термините „кръгова икономика“, „компостиране“ и други такива, свързани с управлението на отпадъците.

В резултат на проведените анкети между гражданите на община Болярово, могат да се обобщат следните препоръки:

- Организиране и провеждане на информационни кампании за информиране и мотивиране на обществеността чрез регулярно изготвяне и разпространение на прессъобщения, организиране на информационни дни и др.;
- Разработване на ефективен график за сметосъбиране и осигуряване на достатъчно контейнери за всяко домакинство за битови отпадъци;
- Разполагане на контейнери за разделно събиране на отпадъци в малките населени места;
- Осигуряване на достатъчно количество контейнери за разделно събиране на отпадъците и разполагането им на близко разстояние един от друг;
- Провеждане на мотивационни семинари за стимулиране на гражданите да събират и изхвърлят разделно;

Проект № BG05SFOP001-2.025-0015, с наименование „Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на местната политика за нулеви отпадъци“ финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

- Закупуване на нова и подобрене на настоящата техника за сметосъбиране и сметоизвозване, както и закупуване на допълнителни съдове за отпадъци, с което да се модернизира и осъвремени услугата по управление на отпадъците;
- Премахване на пластмасовите контейнери за отпадъци и замяната им с качествени и издръжливи такива;
- Стриктно спазване на приложимата нормативна уредба и налагане на санкции на нарушителите;
- Създаване на система и графици за събиране и извозване на биоотпадъци в общината или предоставяне на гражданите контейнери за домашно компостиране;
- Изграждане на площадка(и) за общностно компостиране на територията на общината;
- Предоставяне на различни по вид стимули за тези, които събират и изхвърлят разделно.

Провеждането на анкети с граждани от общината като форма на гражданско участие предоставя важна информация, чийто анализ е съществен елемент от ефективните взаимоотношения между местната власт и жителите и играе ключова роля за повишаване на прозрачността, публичността, отчетността, етиката и доверието от страна на гражданите и бизнеса, за създаването на открито и отговорно управление.

В резултат на обобщението на анкетите, се установиха и открийа следните препоръки за подобряване качеството на публичната услуга :

- Лесно и бързо обслужване на гражданите и съобразяване с изискванията при прилагането на подход към нулеви отпадъци;
- Навременни действия от отговорните институции на подадените от гражданите сигнали и жалби;
- Приемане на нови нормативни правила на местно ниво и налагане на строги и възпиращи санкции за нарушителите;
- Провеждане на информационни кампании, семинари и срещи с гражданите за постигане на по-добра обществената информираност и мотивацията за прилагане на устойчиви решения за управление на отпадъците;
- Предоставяне на актуална информация на гражданите чрез използване на широкодостъпни комуникационни канали, чрез брошури и организиране на дискуссионни срещи с гражданите;
- Подобряване на материално-техническата база, предоставяне на достатъчно съдове за отпадъци и увеличаване на честотата на сметоизвозване;
- Обособяване на регламентирани места за изхвърляне, оползотворяване и депониране на отпадъци;
- Предоставяне на пълен отчет от администрацията на гражданите, който да включва препоръки и съвети;
- Въвеждане на система за организиране на биоразградими и биоотпадъци;
- Увеличаване на броят и вида на контейнерите за отпадъци, съобразно броя на населението и създаване на възможност на всяко домакинство да разполага с отделен контейнер за отпадъци;
- Поставяне на контейнери за дрехи, мебели и др. отпадъци за повторна употреба.

Проект № BG05SFOP001-2.025-0015, с наименование „Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на местната политика за нулеви отпадъци“ финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

СЕРТИФИЦИРАНА ZERO WASTE ОБЩИНА

Като последна и най-важна препоръка е община Болярово по примера на други български общини да се включи в европейската инициатива за нулеви отпадъци, а именно ZERO WASTE EUROPE. Преминаването на Европа от линеен към кръгов модел на управление на отпадъците и ресурсите се осъществява преди всичко на местно ниво. Европейският съюз си налага смели амбиции по отношение на рециклирането и отпадъците, чрез въвеждане на план за действие Зелена сделка и преминаване към кръгова икономика 2.0, което ще доведе допълнителни стимули за държавите-членки.

За постигането на тези цели местните власти ще трябва да въведат множество промени през следващите години, за да се постигнат и приложат ефективно политиките за повторна употреба. Разделното събиране и друга важна стъпка в осъществяване на целта на Европа за неутрализиране нивото на въглерод до 2050 г., чрез ефективно рециклиране и намаляване на нивата на генериране на отпадъци, което ще улесни постепенното премахване на изхвърлянето на отпадъци в депата и последващото им изгаряне.

Новото законодателство на ЕС е в синхрон с желанието на гражданите за нуждата от промяна и преминаване към кръгова икономика, която същевременно ще доведе до опазване на околната среда и стимулиране на местната икономика. Градовете и общините са основната движеща сила на движението към нулеви отпадъци, чрез проучване на нови модели на потребление, проектиране на системи със затворен цикъл, пилотни методи за предотвратяване на отпадъците и чрез обединяване на общностите в прилагането на тези политики.

Част от основните критерии, които община Болярово трябва да покрие за кандидатстване за община с нулеви отпадъци са изброени по-долу, а пълният списък може да се намери на <https://www.missionzeroacademy.eu> и <https://zerowasteurope.eu> :

- Общината въвежда система за разделно събиране, която:
  - обхваща най-малко 5 вида от основните отпадъчни потоци;
  - е в състояние да постигне най-малко националните цели за рециклиране за всеки конкретен отпадъчен поток до определен срок, или 75%, в случай че няма нормативно определени цели;
  - е в състояние да постигне нива на нежелани примеси под 10% до определен срок.
- Общината събира разделно отпадъците, образувани на нейна територия, според горепосочените изисквания.
- Общината прилага програма за управление на биоразградими отпадъци, която е в състояние да постигне минималните стандарти, определени от национални или европейски регулации.
- Общината разполага със система за разделно събиране на отпадъчни предмети и материали, за които не е възможно събирането от точката на образуване (напр. поради разходи или риск).

- Общината непрекъснато наблюдава и събира данни относно количеството на образуваните отпадъци, рециклирането и въздействието на общинските мерки за предотвратяване на отпадъците. Тези данни се използват за оценка на напредъка по плана за нулеви отпадъци и за сведение в процеса на вземане на решения.
- Общината редовно провежда анализи за проучване на фракцията на остатъчните отпадъци и оповестява публично резултатите.
- Общината въвежда икономически стимули за гражданите и бизнеса да намаляват отпадъците си, така че който изхвърля повече отпадъци, плаща повече.
- Общината насърчава активното участие на местните жители в програми и предизвикателства за домакинства с нулеви отпадъци.
- Общината създава и изпълнява план за предотвратяване на отпадъците на улицата.
- Общината улеснява и подкрепя разнообразни мерки за предотвратяване на отпадъците, които се прилагат в местната общност от по-широк кръг участници.
- Общината редовно информира своето население за напредъка, целите и действията по плана за нулеви отпадъци. На жителите следва да се предоставя информацията относно всички промени в управлението на отпадъците, които ги засягат.
- Общината разработва нарочни комуникационни материали и внедрява дейности за повишаване на осведомеността относно нулевите отпадъци в местните училища и детски градини.
- Общината изгражда връзки и мрежи с общини от цяла Европа и света за споделяне знания и най-добри практики за нулеви отпадъци.

Присъединяването на община Болярово към тази огромна европейска мрежа от над 400 общини би допринесло не само за налагането на иновативни методи за управление на отпадъците, за увеличаване на гражданското участие в процесите на управление, но и за по-ефективно управление на ресурсите, допълнителни стимули от ЕС и засилване на местната икономика. Покриването на критериите за получаване на сертификат за община с нулеви отпадъци би било невъзможно без ефективно гражданско участие, в т.ч. допитвания, заемстване на идеи, граждански мониторинг и други.

ЕКШЪН-ПЛАН ЗА ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ В ОБЩИНСКИТЕ ПОЛИТИКИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Включването на гражданите във формирането, прилагането и наблюдението на публичните политики е от съществено значение за икономическото и социално развитие и благоденствието на едно общество. От ключово значение е гражданското участие на всички нива на вземане на решения и изработване на публични политики, което е гарант за прозрачно и отговорно управление. Във всеки един от етапите на вземане на решения трябва да се създадат нормативни условия и мотивация за включване, за взаимодействие между местната администрация и гражданите и за реален резултат от него. За да се гарантира активното гражданско участие, е необходимо гражданите да виждат реален резултат от включването си.

Ефективното гражданско участие е от съществено значение за качествено и екологично управление на политиките за преминаване към нулеви отпадъци и кръгова икономика. В рамките на дейността екшън-планът за подобряване на средата за гражданско участие в политиката по управление на отпадъците е систематизирани в следните групи, както следва:

1. Подобряване на средата за гражданско участие;
2. Изграждане на устойчив капацитет на гражданския сектор и администрацията относно формиране, прилагане и наблюдение на политиките по управление на отпадъците;
3. Изграждане на успешни комуникационни умения и модели за работа на гражданския сектор и общинската администрация с обществеността.

1. Препоръките, насочени към цялостно подобряване на средата за гражданско участие

- **Сключването на споразумения за сътрудничество между неправителствените организации и местните власти.** Така ще се подпомогне работата между представителите на третия сектор и местната власт относно въпросите от взаимен интерес и възможните области на взаимна подкрепа и сътрудничество. Ползите от сключването на такива споразумения са несъмнени и могат да бъдат както повече възможности и ползи за местната общност, подпомагане на целите и каузите на организациите, подобряване на партньорството чрез тясно сътрудничество с местната власт, така и по-добро и ефективно използване на външното финансиране, включване на местните групи в по-добро общностно планиране и др.
- **Създаване на Консултативен съвет по управление на отпадъците в община Болярово.** Съветът ще бъде устойчива структура, която заседава регулярно и ще бъде водеща при обсъждането и решаването на конкретни проблеми. Консултативният съвет трябва да включва представители на всички заинтересовани страни на местно ниво – представители на местната власт, на централната администрация, на доставчиците на услугите, свързани с управление на отпадъците,

на браншови организации, екологични неправителствени организации, училища и детски градини, граждани адвокатска колегия, медии. В него ще се обсъждат редица проблеми, свързани с отпадъците, ще се отправят са препоръки и ще се предлагат решения за по-качествена среда в общината. Така на заинтересованите страни се дава възможност да участват в процесите на формиране на публичната политика по управление на отпадъците, но също и при наблюдението и контролът над изпълнението ѝ, както и при вземане на решения за разходване на публично финансиране за решаване на проблема с отпадъците. Позитивите от подобна структура са несъмнени и постоянното ѝ функциониране ще допринесе както за подобряване средата за активно гражданство, така и за повишаване качеството на публичната услуга по управление на отпадъците. Препоръчва се да се потърси община Свиленград с цел съвети за успешното имплементиране на такъв съвет.

- **Създаване на специализирано звено към общината за връзки със структурите на гражданското общество.** То ще подпомага взаимодействието между неправителствения сектор и местната власт. Този отдел ще съдейства за подобряване на комуникацията между гражданския сектор и местната власт, като по този начин се изграждат отношения на доверие и партньорство между двете страни. Звеното следва да разполага с актуална информация за състоянието на гражданския сектор на местно ниво, за действащите финансиращи програми, за различни инициативи и възможности за включване.
  - **Създаване на специализиран отдел за съветване и информиране на гражданите.** Този отдел ще предоставя безплатни, конфиденциални, безпристрастни и независими съвети на граждани, отнасящи се до всички аспекти на техния живот. Отделът получава подкрепа от местните власти, местния бизнес, донорски организации или дарения на граждани. Експертната помощ се предоставя от служители на администрацията, специалисти в различни области, подпомагани от доброволци.
- 2. Препоръки за изграждане на устойчив капацитет на гражданския сектор и администрацията относно формиране, прилагане и наблюдение на политиките по управление на отпадъците**
- **Повишаване на образованието и информираността, както на гражданите, така и на администрацията за начина на функциониране на гражданското общество и практическите форми на гражданско участие.** Това се постига чрез провеждането на множество информационни срещи, разпространение на прессъобщения в средствата за масова информация, организиране и провеждане на открити уроци и обучения в учебните заведения, активно използване на социалните медии. От друга страна, необходимо е да се променят и нагласите на администрацията относно значимостта на процеса по въвличане на гражданите, така че тяхното включване да не е само формално спазване на процедурата.

- **Регулярно провеждане на обучителни и други форми за квалификация и повишаване капацитета на администрацията относно нормативната уредба.** даваща право на гражданите за пряко участие във формирането, изпълнението и наблюдението на публични политики, в т.ч. политиката по управление на отпадъците. Препоръчително е служителите на администрацията периодично да преминават през обучения, по време на които да им се предоставя достатъчно информация за важността на гражданското участие в управлението и за различните механизми за реално въвличане на гражданите в процесите на формиране, прилагане и наблюдение на публични политики.
  - **Регулярно провеждане на обучителни и други форми за квалификация и повишаване капацитета на гражданските организации относно нормативната уредба,** даваща право на гражданите за пряко участие във формирането, изпълнението и наблюдението на публични политики, в т.ч. политиката по управление на отпадъците. Периодичното провеждане на обучителни форуми, на които да се запознават участващите граждански организации с актуалната нормативна уредба, да се разискват конкретни казуси и практически случаи, ще създаде една благоприятна обществена нагласа и ще даде път на повече граждански инициативи. Необходимо е да се повиши капацитета както на публичната администрация, така и на третия сектор по отношение на възможностите за въвличането му в прякото управление. От ключово значение е осъзнаването на съществената роля на гражданите в двустранния процес и превръщането им в активен участник, който реално изпълнява функцията си на коректив на администрацията.
- 3. Препоръки за изграждане на успешни комуникационни умения и модели за работа на гражданския сектор и общинската администрация с обществеността**
- **Разработване на цялостна комуникационна стратегия, в която има специален раздел, посветен на управлението на отпадъците.** Така ще се подобри комуникацията между местната администрация и гражданите, за да могат последните да преценяват важността на проблемите и на решенията, които предстои да бъдат взети, както и възможните форми на пряко участие на гражданите в този процес със специален фокус върху управлението на отпадъците.
  - **Периодично провеждане на обучения за изграждане на успешни комуникационни умения и модели за работа, както вътре в администрацията, така и в гражданския сектор.** В идеалния случай, обученията могат да са със съвместното участие на двете страни. Обученията следва да включват съвременни и утвърдени форми за представяне и обмен на информация, неформални подходи с цел изграждане на екипност, устойчиво партньорство и добиване на ефективни комуникационни умения.

- **Гарантиране на прозрачността, откритостта и спазването на етични норми.**
В публичната политика по управление на отпадъците, включваща събирането, рециклирането, депонирането, както и отчет за количествата събран и преработен отпадък от гражданите и чрез осигуряване на наблюдение и контрол над изпълнението, се предоставят реални възможности за фактическото включване на гражданите в различните етапи от процеса на взимане на решения, а не формално изпълнение на заложените изисквания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Гражданското участие трябва да се възприема от всички участници в процеса на вземане на решения, като предпоставка за по-ефективни действия и възможност за реално влияние, а не само като формално изпълнение на процедурата. Поради това на местно ниво е необходимо да се предприемат редица действия с цел гарантиране и използване на възможностите на гражданското общество в процеса на взимане на решения. Целта на гражданско участие е да се повиши прозрачността, публичността, отчетността, доверието от страна на гражданите и бизнеса за създаване на открито и отговорно управление. Пълноценното включване на обществеността в този процес се гарантира чрез различни форми: предоставяне на достъп до информация, осигуряване на по-добра осведоменост относно публичните политики, реално включване на гражданите при провеждане на обществени консултации и обсъждания на теми от значим обществен интерес и др. Прякото участие на гражданите в процеса на взимане на решения и правене на политики е принос към демократичното и качествено местно самоуправление.

Проучването на добри практики на национално и световно ниво показват важността на гражданското участие в политиките и процесите за достигане до „нулеви отпадъци“. В България разбирането на важността за разделно събиране на отпадъците, рециклиране, компостиране, нулеви отпадъци и кръгова икономика е много ниско. Това е показано и в анкетите, проведени по време на изпълнение на дейностите по проекта. Примерите, обаче, показват, че при една правилно насочена комуникационна стратегия, то „зеленото“ послание може да достигне до правилните хора, а веднъж достигне ли до тях, те могат да повлияят на най-близкото си обкръжение и така колелото да се завърти.

Въвличането на гражданите в политиките за управление на отпадъците в общините може да донесе само позитиви. Дали това ще бъдат иновативни идеи, ноу-хау, гражданска активност или много други примери, всички те ще подобрят работата на местната администрация. Обмяната на опит с по-напреднали в управлението на отпадъци общини също е важна, тъй като всеки е готов да сподели добрия си опит за нещо, което ще спомогне опазването на околната среда и ще подобри качеството на живот.